

ULKOMAISET RAHAVIRRAT SUOMALASEEN AV- TEOLLISUUTEEN, TILASTOINTIPILOTTI V. 2009

Koonnut:
Hannu Uotila
Annukka Vähäsöyrinki
Petra Theman

1. Taustaa

Tutkimuksen pääasiallisena aineistona käytettiin Internet-kyselyä, joka toteutettiin huhti-toukokuussa 2010. Se suunnattiin etenkin elokuvan kaikkien lajityyppien, televisiotuotannon, mainoselokuvatuotannon, animaatiotuotannon tuotantoyhtiöihin sekä tuotanto- ja jälkituotantopalveluyhtiöihin. Kysely pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman yksinkertaisena ja lyhyenä kokonaisuutena, joka kartoittaisi oleellisia tunnuslukuja ja kehityssuuntia yritysten keskuudessa. Tällä pyrittiin myös mahdollisimman laajaan otokseen ja näin ollen myös alan kokonaiskuvaan. Lomakkeen täyttäminen vei vastaajalta 5-15 minuuttia. Vastaajia kehoitettiin pitämään vuoden 2009 tilinpäätöstiedot ja mahdolliset myyntiyhtiöiden/levittäjien/muiden kumppanitahojen kansainväliset myyntiraportit käsillä, jotta vastaaminen loisi mahdollisimman hyvän kuvan todellisuudesta. Kyselylomakkeessa oli 10 eri osiota, joista yksi kartoitti taustatietoja, kolme elokuvien ennakkorahoitusta ja kansainvälistä jakelua, kolme televisio-ohjelmien ennakkorahoitusta ja kansainvälistä jakelua, kaksi muuta kansainvälistä tuloa ja yksi yrityksen omistussuhteita sekä kansainvälisen toiminnan vertailua edelliseen toimintavuoteen ja tulevaisuuteen.

Kyselyn tuloksia käsiteltiin yhtenä kokonaisuutena, jotta yritysten ja vastaajien anonymiteetti pystyttiin takaamaan, mikä voidaan katsoa olevan myös tärkeä tekijä suuremman vastausprosentin tavoittelussa. Internet-kyselyn vastausmäärää nostettiin ja validiteettia parannettiin tekemällä tarkentavia puhelinhaastatteluita.

Linkki kyselyyn lähetettiin usealta eri taholta. Apuna käytettiin muun muassa Favexin omia tietokantoja ja uutiskirjettä, Suomen elokuvasäätiön jakelulistaa sekä mm. alueellisten elokuvakomissioiden tietokantoja. Koska kyselyyn on kehoitettu vastaamaan eri foorumeissa ja eri yhteydenottojen puitteissa mahdollisimman suuren vastaajamäärän takaamiseksi, tarkkaa vastausprosenttia on hankala määrittää. Kyselyyn vastasivat erittäin suuri osa koko alan kannalta merkittävien toimijoiden edustajista. Tutkimuksessa kerättiin yhteensä 122 yrityksen tiedot, joista suurin osa tehdyn kyselyn avulla. Voidaan arvioida, että kysely kattaa noin 80 % koko alan merkittävästä toiminnasta.

Tutkimuksessa on käsitelty kansainvälisiä tuloja ja rahoitusta osittain samanaikaisesti. Tämän tarkoituksena on selventää kansainvälisen toiminnan kokonaiskassavirtoja ja niiden lähteitä yritysten näkökulmasta. Näin ollen tutkimuksessa yrityksen kansainvälisellä kassavirralla tarkoitetaan kansainvälisestä toiminnasta saatuja tuloja (esim. jakelutuloja tai palvelumyynnit ulkomaalaisille yrityksille Suomessa tai ulkomailla) ja kansainvälisistä lähteistä saatua rahoitusta (esim. ennakkomyynnit, julkiset tuet ja investoinnit). Tulevaisuudessa voidaan paremmin kehittää ao. kassavirtojen erottelua. Koska alalla kuitenkin usein ennakkorahoituksen yhteydessä jo myydään tekijänoikeuksien hyödyntämisoikeutta jollain territoriolla on molemmat syytä pitää jatkossakin mukana.

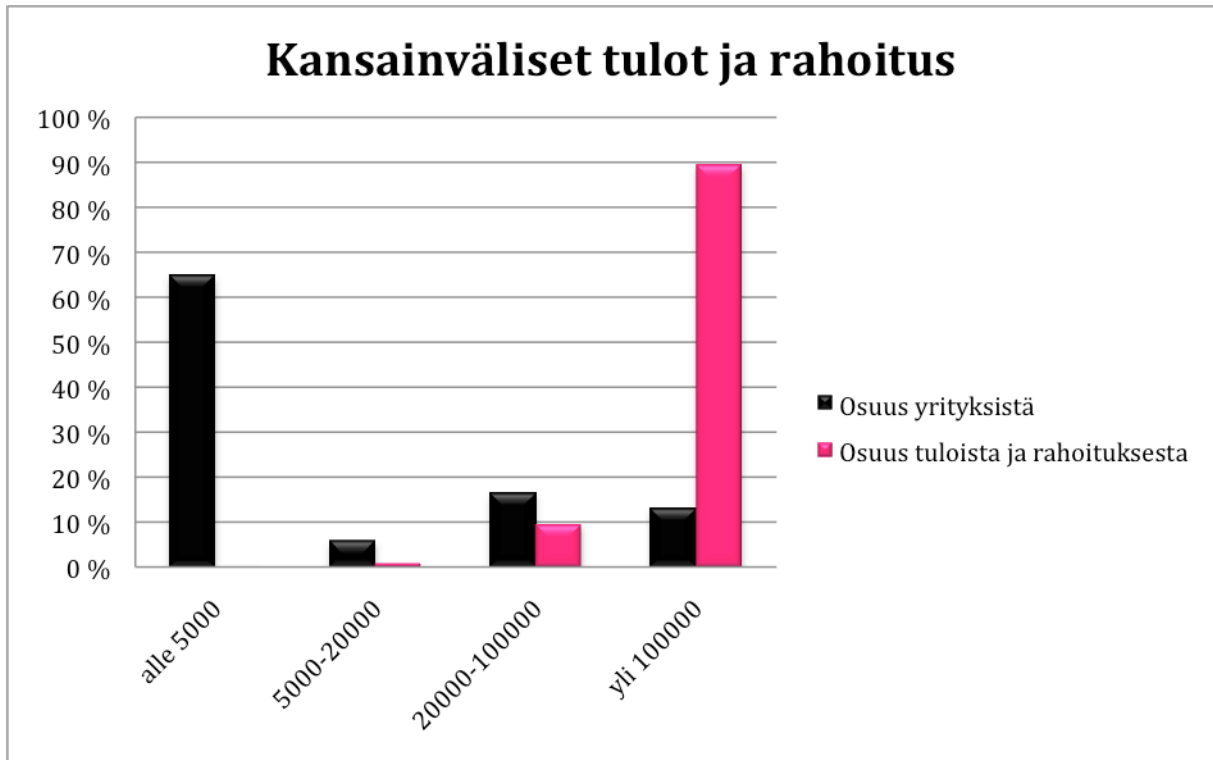
2. Kansainväliset tulot ja rahoitus

Tutkimuksessa kerättyjen yritysten tiedoista yhteenlaskettu kansainvälisten tulojen ja rahoituksen summa on noin 12 miljoonaa euroa (tarkka luku 11 806 229 €). Tästä luvusta tulojen osuus oli noin 6,5 miljoonaa ja rahoituksen osuus 5,5 miljoonaa euroa. Mikäli oletetaan, että tämä tutkimus kattaa noin 80 % alan merkittävästä toiminnasta, todellinen kansainvälisten tulojen ja rahoituksen kokonaismäärä lienee noin 15 miljoonaa euroa. Mikäli huomioon otetaan vain kansainväliset tulot (noin 6,5 milj.), eli esimerkiksi ulkomaalaiset tuet ja suorat sijoitukset jätetään pois, on kv-tulojen osuus koko alan liikevaihdosta vielä noin 3 % ottaen huomioon arvion tutkimuksen 80 % kattavuudesta. Pääosin kansainväliset tulot ovat muodostuneet muutamien alan suurimpien tai liiketaloudellisesti merkittävimpien toimijoiden toiminnalla.

Taulukko 1. Kansainväliset tulot ja rahoitus osana kokonaisuutta (euroa, prosenttia)

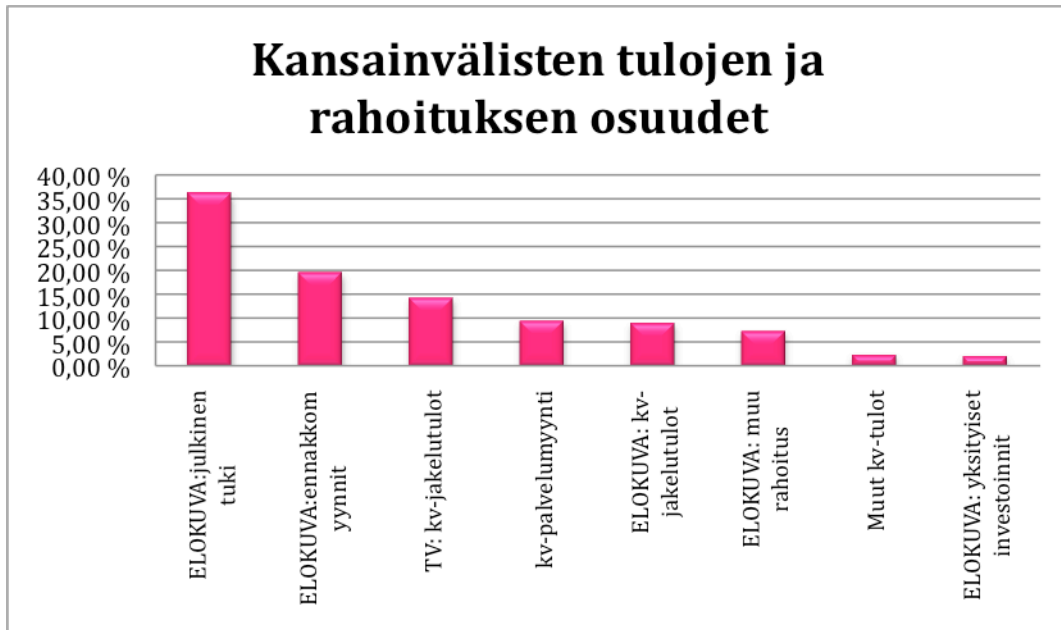
	alle 5000	5000-20000	20000-100000	yli 100000	YHTEENSÄ
Osuus yrityksistä	65 %	6 %	16 %	13 %	100 %
Osuus kv-rahavirrasta	0,15 %	0,87 %	9,55 %	89,43 %	100 %

Kun tarkastellaan koko alan kansainvälisiä tuloja ja rahoitusta, on havaittavissa samantyyppinen ilmiö. Tutkimuksessa kerättyjen yritysten tiedoista käy ilmi, että jopa 65 prosentilla yrityksistä ei ollut lainkaan tai enintään 5000 euroa kansainvälisiä tuloja tai rahoitusta. Tämä yritysenemmistö keräsi alan kokonaissummasta minimaalisen osuuden (0,15%). Erittäin pienen osuuden (0,87%) alan kansainvälisestä tuloista ja rahoituksesta keräsi myös yritykset, jotka olivat saaneet vuonna 2009 5000-20000 euroa kv-tuloja tai -rahoitusta. Merkittävämmistä osuuksista voidaan puhua yritysten kohdalla, jotka olivat saavuttaneet 20000-100000 euroa kansainvälistä myyntiä tai rahoitusta. Nämä yritykset edustivat noin 16 prosenttia koko otoksesta ja generoivat lähes 10 % kansainvälisestä yhteissummasta. Sen sijaan merkittävää on se, että yli 100000 euroa kansainvälistä tuloa tai rahoitusta saaneet yritykset edustivat alan kaikista yrityksistä 13%, mutta keräsivät jopa yli 89 % alan kokonaissummasta. Ala on aloittanut kansainvälistymistöimensä suhteellisen myöhään verrattuna esim. musiikkiin tai muotoiluun. On siis selvää, että erittäin pienten yritysten resurssit ja mahdollisuudet satsata kansainvälistymiseen ovat vielä pienet. Tilanne käy ilmi tarkemmin taulukosta 1 ja kuviosta 2.

Kuvio 1. Kansainväliset tulot ja rahoitus osuuksilla mitattuna saadun summan mukaan

Jos kansainvälisiä tuloja ja rahoitusta tarkastellaan niiden lähteen perusteella, huomataan, että kokonaisuudessa elokuvatuotantojen ulkomaisista tahoista tulleella julkisella tuella on merkittävä osuus alan kansainvälisistä kassavirroista (noin 36 %). Toiseksi suurin osuus oli elokuvien ennakkomyynnillä (noin 20 %). Tutkimuksessa kävi ilmi, että televisiotuotantojen kansainväliset jakelutulot olivat suurempia kuin elokuvan jakelutulot. Suomen audiovisuaalisen alan ollessa suhteellisen pieni korostuu muutamien alan suurimpien vaikuttajien toimet koko alan kansainvälisessä toiminnassa. Esimerkiksi kansainvälinen palvelumyynti voidaan nähdä toimintana, jossa muutama yritys muodostaa yhdessä merkittävän kokonaisuuden (noin 10 % koko alan kansainvälisistä kassavirroista). Tämä saattaa asettaa haasteita lukujen vertailulle tulevaisuudessa. Kansainvälisten tulojen ja rahoituksen osuuden niiden lähteiden mukaan alan kansainvälisistä kassavirroista käy ilmi kuviosta 3.

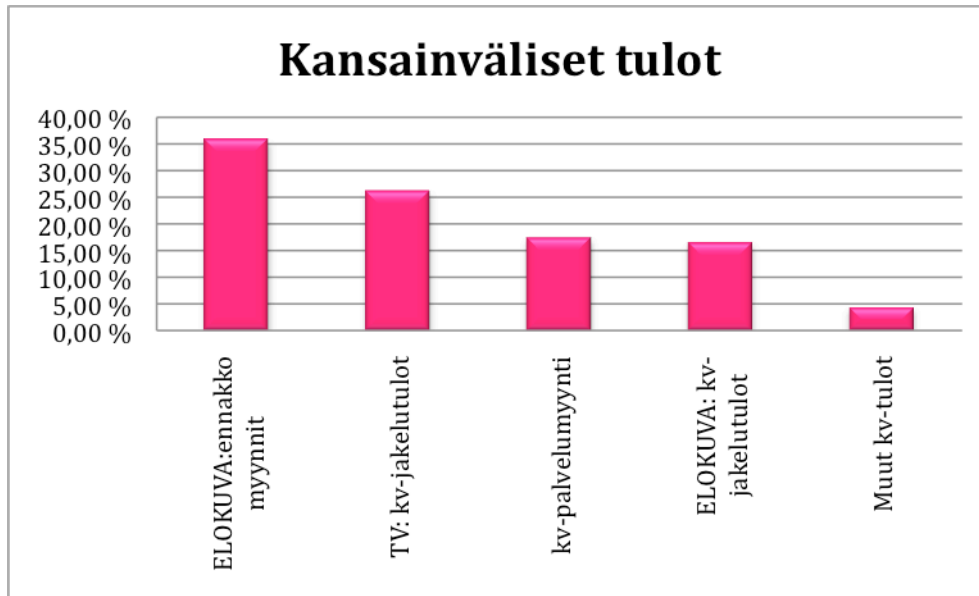

Kuvio 2. Kansainväliset tulot ja rahoitus rahälähteen mukaan

2.1 Kansainväliset myyntitulot

Tarkasteltaessa Suomen audiovisuaalisen alan kansainvälisiä tuloja, elokuvien ennakkomyynnit muodostavat alan kansainvälisistä kokonaistuloista suurimman osuuden (noin 36 %). Seuraavaksi merkittävin ulkomainen tulonlähde oli televisiotuotantojen jakelutulot (noin 26 %). Sekä kansainvälinen palvelumyynti ja elokuvien jakelu olivat myös suhteellisen tärkeitä kansainvälisten tulojenlähteitä noin 17 % osuuksilla kansainvälisistä kokonaistuloista.

Tulojen tarkastelu erikseen on tärkeää, koska tulot kertovat alan liiketoiminnan synnyttämistä kassavirroista tällä hetkellä. On kuitenkin myös muistettava elokuva- ja TV-toimialalla toimivien yritysten määrä, ja se että Suomessa tehdään keskimäärin 15 pitkäa fiktioelokuva/vuosi, joiden kv-myyntin elinkaari jatkuu monen kohdalla hyvin pitkään. Vuoden 2009 tulovirta ei siis välttämättä liity vuoden 2009, tai edes 2008 ensi-iltansa Suomessa saaneisiin elokuviin. Television puolella elinkaari on myös hyvin pitkä, varsinkin TV-formaattipuolella.

Kuvio 3. Kansainväliset tulot tulolähteen mukaan alan kaikista kansainvälisistä tuloista

2.2 Julkiset tuet

Valtakunnalliset viranomaistahot ovat perinteisesti olleet merkittävässä asemassa yleisesti sisällöntuotannon tai audiovisuaalisen alan ja etenkin elokuvateollisuuden rahoittajana. Yhdenkään maan elokuvatuotanto ei ole perinteisesti ollut mahdollista ilman julkisia tuotantoihin suunnattuja tukia, pl. isot studioelokuvat Yhdysvalloissa (ks. mm. Vilhunen 2008 ja Iloniemi 2001, 159). Taloudellisessa mielessä on kuitenkin muistettava että suuri osa elokuville maksetuista julkisista tuista tuloutuu valtiolle takaisin tuotannon yhteydessä maksettuina erilaisina palveluostoina ja veroina.

Nykypäivän elokuvatuotannossa korostuvat kansainväliset yhteistuotannot. Tämän vuoksi ulkomaista rahaa on mahdollista saada myös suomalaisille tuotannoille. Tutkimukseen kerätyn aineiston mukaan julkista tukea ulkomailta oli saatu yhteensä 4,3 miljoonaa euroa. Tämä on koko alan kansainvälisestä rahoituksesta ja tuloista 36 %. Toisaalta huomioon täytyy ottaa myös tuotantojen pitkä kesto ja ennakkorahoituksen osuus. Toisin sanoen kansainväliset tulot saattavat tulla pitkällä viiveellä tuotannon alkuvaiheessa saatavaan rahoitukseen nähden. Tukea oli haettu mm. Eurimages:lta ja Nordisk Film & TV Fond:lta..

3. Kansainvälisten tulojen ja rahoituksen muutokset

Suomen audiovisuaalisen alan yritysten kansainväliset tulot ovat selkeässä kasvussa. Tutkimukseen tehdyssä kyselyssä kartoitettiin alan yritysten kansainvälisten tulojen kasvua vuoteen 2008 verrattuna. Kysymykseen vastanneista 75 % kertoi, että edustamansa yrityksen kansainväliset tulot olivat kasvaneet vuodesta 2008 vuoteen 2009 verrattuna.

Kuvio 4. Kansainvälisten tulojen kasvu av-alan yrityksissä vuodesta 2008

Yhä suurempaan tulevaisuuden kansainväliseen kasvuun viittaa myös odotus ulkomailta saadun rahoituksen ja myynnin kasvamisesta. Erittäin merkittävänä voidaan pitää, että 89 % kysymykseen vastanneista odotti, että yrityksen kansainväliseen rahoitukseen ja myyntiin on odotettavissa kasvua vuoden 2010 aikana verrattuna edelliseen vuoteen. Kysymykseen kyllä vastanneista 79 % oli saavuttanut kasvua myös vuonna 2009 vuoteen 2008 verrattuna, mikä saattaa viitata yhä dynaamisempaan kansainvälisten toimintojen kasvuun alalla. Vain alle 20 % vuodelta 2010 kansainvälisen rahoituksen ja myynnin kasvua odottavista yrityksistä ei ollut saavuttanut kansainvälisten tulojen kasvua vuodesta 2008. Näin ollen vain muutamilla hajatapauksilla näkemykset kansainvälisen rahavirtojen kasvusta olivat negatiivisia. Kansainvälisten rahavirtojen kasvua odottaneet yritykset olivat hyvin heterogeeninen joukko. Heidän aikaisemman ulkomaisen myynnin tai saadun kansainvälisen rahoituksen määrän välillä ei näyttäisi olevan selkeää korrelaatiota.

Kuvio 6. Kansainvälisen rahoituksen ja myynnin kasvuodotus av-alan yrityksissä vuonna 2010

Tulosten perusteella voidaan olettaa, että erittäin suuri osa suomalaisista audiovisuaalisen alan yrityksistä suuntaa yhä vahvemmin ulkomaisille markkinoille. Tätä voidaan pitää merkittävänä huomiona alan tulevaisuuden kannalta. Alan kansainvälistyessä Suomen kotimaisten markkinoiden pieni koko yritysten kasvua rajoittavana tekijänä saattaa olla tulevaisuudessa yhä pienempi. Jos yritysten kansainvälistyminen pysyy merkittäväällä tasolla ja on kysyntävetoista sekä pysyvää, voidaan tulevaisuudessa audiovisuaalisen alan viennistä odottaa koko Suomen kannalta merkittävää vientituotetta.

4. Ulkomaiset omistukset ja ulkomaalaiset omistajina

Vain harvalla kyselyyn vastanneista alan yrityksistä oli omistuksia ulkomailla tai omistaja ulkomailla. Yritysten omistuskannan pysyessä Suomessa voidaan sen katsoa olevan kuitenkin mahdollisuus kasvattaa yritysten kotimaista omistuspohjaa etenkin alan kansainvälisen toiminnan laajetessa. Toisaalta vain harvalla yrityksellä oli myöskään ulkomaalaisia omistuksia, mikä saattaa johtua suomalaisten alan yritysten suhteellisen pienestä koosta ja resursseista tehdä suoria sijoituksia ulkomaille. Tämä liittyy alan kypsyyssasteeseen. Yritysten koon ja tunnettuuden kasvaessa ulkomailla tullaan näkemään yhä enemmän yritysostoja ja suomalaisten tuotantoyhtiöiden siirtymisiä kansainväliseen omistukseen. Sitä kautta Suomeen tulevaa rahavirtaa ja osaamista ei myöskään tule suoralta kädeltä demonisoida.

Kuviot ja taulukot

Taulukko 1. Kansainväliset tulot ja rahoitus osana kokonaisuutta

Kuvio 2. Kansainväliset tulot ja rahoitus osuuksilla mitattuna saadun summan mukaan

Kuvio 3. Kansainväliset tulot ja rahoitus rahanlähteen mukaan

Kuvio 4. Kansainväliset tulot tulolähteen mukaan alan kaikista kansainvälisistä tuloista

Kuvio 5. Kansainvälisten tulojen kasvu av-alan yrityksissä vuodesta 2008

Kuvio 6. Kansainvälisen rahoituksen ja myynnin kasvuodotus av-alan yrityksissä vuonna 2010

Lähteet

Aalto-Setälä, P., Tuovinen, T. & Larsen, P. (2001). Digitaalitelevisio. In publication of Ministry of Education: ABC Digi. Toim. Mäkäläinen, J. Edita. Helsinki.

Iloniemi, E. (2001) Sisällöntuotannon erityispiirteitä. In publication of Ministry of Education: ABC Digi. Ed. Mäkäläinen, J. Edita. Helsinki.

Opetusministeriö. (2005). Audiovisuaalisen politiikan linjat. Opetusministeriön julkaisuja. Publications of Finnish Ministry of Education. 2005:8. Yliopistopaino.

Pelkonen, T., Kalli, S., Seppä, M., Heikkinen, S., Riikonen, T., Toiva, P. & Hannula, M. (2002) Digitaalisen television ansaintalogiikat - Toimintakenttä, liiketoimintamallit ja tulevaisuudennäkymät. Tutkimusraportti. Tampere University of Technology and University of Tampere. e-Business Research Center.

Suomen elokuvasäätio 2010. Suomen elokuvasäätion kotisivut. Luettavissa: <http://www.ses.fi/>. Viitattu: 7.6.2010.

Tilastokeskus (2010a) Yritystiedot, TOL 1995. Tilastotietokanta. Saatavissa: http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/yri/syr/010_yr_tol02/010_yr_tol02_fi.asp. Viitattu: 8.6.2010.

Statistics Finland. (2010b) Yritystiedot, TOL 2002. Tilastotietokanta. Saatavissa: http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/yri/syr/010_yr_tol08/010_yr_tol08_fi.asp. Viitattu: 8.6.2010.

Statistics Finland. (2010c) Yritystiedot, TOL 2008. Tilastotietokanta. Saatavissa: http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/yri/syr/010_yr_tol08/010_yr_tol08_fi.asp . Viitattu: 8.6.2010.

Vilhunen, J. (2008). Elokuvatuotannon rahoitusrakenteen vahvistaminen. Suomen elokuvasäätio. Helsinki.